

ÎNSEMNĂRI MUZEISTICE LA CONSTANȚA

D. FĂLTICEANU

vicepreședinte al Comitetului de cultură și artă al jud. Constanța

În anii care au trecut de la 23 August 1944, viața muzeelor s-a amplificat pe baza unor criterii științifice, în așa fel încât astăzi putem vorbi despre o adevărată mișcare ale cărei obiective se împletesc armonios cu scopurile majore ale revoluției noastre socialiste. În acest cadru se înscriu și realizările din județul Constanța.

Începuturile muzeografiei constănțene au fost determinate de necesitatea valorificării monumentelor de cultură materială — mai ales geto-romane — răspândite pretutindeni pe teritoriul dintre Dunărea de jos și Marea Neagră. Putem spune că vestigiile trecutului istoric multi-secular al Dobrogei, de o bogăție excepțională, au obligat apariția unuia dintre cele mai vechi muzee de specialitate din România și a celui mai vechi așezământ de cultură din Dobrogea. În 1879 s-a hotărât înființarea unui muzeu de arheologie la Constanța. Muzeul însă nu avea un local corespunzător, nu avea personal de specialitate, fără să mai amintim de accesoriile indispensabile: laboratoare cu utilaj tehnic, mobilier de expoziție, bibliotecă etc.

Noua etapă în dezvoltarea muzeistică a Constanței a început în 1956. Muzeului de arheologie i s-a oferit un local corespunzător, iar colectivul de lucrători, încă modest în acea vreme, s-a angajat într-un susținut efort de plămădire a unui centru muzeografic și științific. În 1958 și-au deschis porțile cele două muzee: Muzeul de arheologie în clădirea fostului palat episcopal și Acvariul în fosta anexă a Cazinoului. Nu după multă vreme a luat ființă cea de-a treia instituție — Muzeul de artă (la început secție, iar din 1961 muzeu independent).

Noile muzee sînt prevăzute cu laboratoare, depozite corespunzătoare, biblioteci de documentare și personal de specialitate.

În anii din urmă, Muzeul de arheologie și-a îmbogățit patrimoniul științific cu sute și mii de obiecte, astfel încît poate reflecta acum aspecte istorice altădată necunoscute publicului vizitator, care găsește aici cel mai edificator curs de istorie antică și feudal-timpurie, cu un pronunțat caracter didactic, perfect accesibil.

Tematica muzeului a fost întocmită în așa fel încît să respecte principiul cronologic și totodată să prezinte materialul pe teme mari și pe ocupații, aceasta mai ales în sălile repartizate epocii greco-romane. Exponatele au fost compartimentate pe probleme de preocupări practice: agricultură, comerț, transporturi, construcții, artă, meșteșuguri etc.

Patrimoniul lucrărilor de artă a crescut de la 309 exemplare în 1961, la 2.332 exemplare în 1968; colecția de pești a Acvariului a crescut de la 580 în 1958 la 2.041 în 1968; iar tezaurul vestigiilor arheologice de la 8.249 în 1965, la 18.128 în 1968.

Noua și judicioasă organizare a muzeelor și îmbogățirea permanentă a colecțiilor au făcut, în mod firesc, ca numărul vizitatorilor să crească de la un an la altul. Astfel dinamica vizitatorilor la Muzeul de arheologie a înregistrat în 1956 cifra de 200.285, în 1967 — 237.101 iar în 1968 — 277.000 de vizitatori. Acvariul din Constanța a primit în 1968 un număr impresionant de 440.111 vizitatori. În ansamblu, prin cele trei muzee din Constanța, într-un singur an, 1968, au trecut 766.854 vizitatori.

Muzeele din Constanța nu-și limitează activitatea numai la sediul. Pe întreg teritoriul județului, fiecare instituție dispune de ramificații — adevărate secții și filiale — care-și aduc o substanțială contribuție la instruirea științifică și la educarea estetică a maselor largi. Secții ale Muzeului de arheologie din Constanța, în afara expoziției de bază, sînt: Edificiul cu mozaic, Parcul arheologic din Constanța, Muzeul și cetatea de la Histria, Muzeul de la Mangalia, Monumentul și cetatea de la Adamclisi, cetățile Capidava și Păciul lui Soare. Muzeul de artă își desfășoară activitatea și în cadrul secțiilor de la Topalu (Colecția Dinu și Sevasta Vintilă), Medgidia, Limanu, iar recent la secția de sculptură I. Jalea din Constanța.

Printre manifestările care se bucură de o largă adeziune și de un deosebit prestigiu se numără și expozițiile temporare de artă plastică, organizate periodic, dintre care amintim: expozițiile Th. Pallady, Mihaela Petrașcu, I. Tuculescu, Picasso, Toulouse-Lautrec sau Expoziția de artă neagră.

Numeroase lucrări de artă din colecția constănțeană au participat, datorită valorii lor, la expoziții organizate dincolo de granițele țării (un total de 35 opere în 30 de țări). În acest an, Muzeul de arheologie din Constanța a contribuit cu un număr de 100 piese arheologice la succesul expoziției «Romanii în România», deschisă la Köln — R.F. a Germaniei.

Colecțiile arheologice au crescut în ultimii 12 ani, grație descoperirilor din oraș și județ, consecință firească a numeroase lucrări agricole, de construcții edilitare etc. Muzeul a intervenit întotdeauna, prin specialiștii săi, executând fie săpături de salvare, fie extinzând cercetările până la proporțiile unor mari șantiere arheologice. Dintre cele mai de seamă cercetări arheologice, cu rezultate deosebite, menționăm pe cele de la Basarabi-Murfatlar, Castelul, Medgidia, Hirșova, Mangalia, Bugeac și Gârlița. Rezultate meritorii s-au obținut prin cercetarea Tomisului, unde au fost scoase la lumină și puse în circulație științifică și muzeistică numeroase morminte greco-romane, zidul de incintă al orașului antic, edificiul roman cu mozaic, termele tomitane din sec. III—IV e.n., basilici paleocreștine, tezaurul de 24 sculpturi de cult ș.a.

Munca de cercetare și mai ales de valorificare științifică a colecțiilor muzeale se dezvoltă an de an, ajungând până la manifestări de prestigiu național și internațional, la care muzeografil constănțeni și-au adus un aport demn de subliniat.

Pe lângă participarea în fiecare an la sesiunile științifice ale muzeelor din țară, au fost organizate sesiuni științifice la Constanța, la care au participat cercetători din toată țara. Astfel, Muzeul de arheologie a organizat o sesiune jubiliară «Ovidiu», o sesiune avînd ca temă descoperirea edificiului cu mozaic, o sesiune cu tema — monumentul de la Adamclisi etc. Muzeografil de la Muzeul de artă au participat la două sesiuni pe țară și la trei sesiuni organizate pe plan local.

Lucrătorii Muzeului de arheologie au elaborat și editat o serie de cărți și articole de specialitate, activitate susținută și permanentă, încununată anul acesta de apariția publicației de arheologie «Pontice», ale cărei articole și studii științifice aduc o contribuție reală la cunoașterea istoriei vechi a Dobrogei. Astfel, pentru epoca bronzului, s-au obținut dovezi ale interferențelor central-europene cu cele caucaziene; pentru epoca fierului — date noi asupra culturii materiale a geto-dacilor și asupra ritului de înmormintare; lărgirea sferei de cunoaștere a artei greco-romane în Dobrogea și căile de pătrundere ale acesteia; descoperiri epigrafice care urmăresc perioada de guvernare a lui Minicius Natalis și lămuresc funcționalitatea edificiului de lângă mozaic, drept terme romane; documentarea unei noi populații în Dobrogea romană: carpii; pentru epoca feudal-timpurie noi date cu privire la cunoașterea populației băștinașe.

Valorificarea științifică a patrimoniului arheologic și artistic n-a fost nici ea neglijată. Sînt mulți ani de cînd s-a purces nu numai la publicarea unor articole în reviste și volume de specialitate ale Academiei R.S. România, ci s-a început și publicarea pe cont propriu a unei suite întregi de cărți și broșuri de popularizare, cataloage, ghiduri, pliante etc. Acest lucru se impunea cu atât mai mult cu cît imensul inventar muzeistic, mai ales arheologic, adunat în depozite, trebuia făcut cunoscut publicului și specialiștilor.

S-au editat mai multe tipuri de pliante și cărți poștale ilustrate, cu conținut variat și atractiv, reprezentînd centre arheologice din Dobrogea, Histria, Adamclisi, Callatis, sau diversele piese care îmbogățesc sălile de expoziție, și s-au publicat albume și cărți. Gama publicațiilor se ridică astăzi la peste 20 de titluri dintre care menționăm: *Tezaurul de sculpturi de la Tomis*, Buc., 1963; *Noi monumente epigrafice din Scythia Minor*, Buc., 1964; *Reprezentări bacchice*, de C. Scorpan, 1966; *Bronzuri figurate*, de M. Irimia, 1966; *Necropole elenistice la Tomis*, de M. Bucovală, 1967; *Cimitirul feudal-timpuriu de la Castelul*, de A. Rădulescu și N. Harțuchi, 1967; *Opaițe greco-romane*, de C. Iconomu, 1967.

S-au tipărit de asemenea ghiduri (în limbile română, germană, rusă, franceză și engleză) pentru Muzeul de arheologie din Constanța, Edificiul roman cu mozaic, Histria, Tomis, Callatis, Adamclisi.

Muzeul de artă a tipărit pliante pentru secțiile din județ, cataloage și ilustrate, iar Acvariu și-a editat ghidul în limba română.

Sub raport științific, Constanța a devenit un important centru de cercetare în care activează un număr de 20 cadre de specialitate obținînd an de an rezultate deosebite. Acest colectiv de cercetare dispune în prezent de condițiile cele mai bune pentru valorificarea excepționalelor bogății ale Dobrogei. Întregul colectiv de muzeografi depune o muncă asiduă pentru perfecționare și specializare.

Înfăptuirile muzeistice amintite se circumscriu ideilor principale și cadrului general schițat în programul de perspectivă elaborat în urmă cu 15 ani, pe baza unei analize temeinice a condițiilor și cerințelor locale, cu consultarea unui mare număr de specialiști.

S-a avut în vedere, în primul rînd, crearea unor muzee de profil, irepetabile din acest punct de vedere, care să valorifice vestigiile și bogățiile cele mai caracteristice — monumentele arheologice, flora și fauna Mării Negre, într-o manieră corespunzătoare muzeografiei românești contemporane, cerințelor litoralului. Tocmai condițiile specifice ale litoralului au condus la ideea organizării unor muzee de artă plastică românească, avînd fiecare o personalitate distinctă.

Asigurarea bazei materiale, crearea unui corp de muzeografi corespunzător numeric și ca diversitate de specialități, ancorarea puternică a muzeelor în viața spirituală a județului, au constituit direcțiile principale prevăzute în programul de perspectivă, care — în mare măsură — au fost îndeplinite.

În ultimul timp, Comitetul județean de cultură și artă a reexaminat cu toată atenția stadiul dezvoltării activității muzeistice și a schițat evoluția acesteia pentru o perioadă viitoare de 10—12 ani.

Desigur, măsurile preconizate au în vedere nu numai dezvoltarea unităților existente și crearea de obiective noi, ci și corectarea unora care se dovedesc a fi depășite. În această ordine de idei menționăm reorganizarea expoziției de bază la Muzeul de arheologie, organizarea pe baze rigurose științifice a Edificiului cu mozaic, valorificarea corespunzătoare a boxelor de la terasa III și a teraselor vechiului Tomis; reorganizarea — pe baza unor tematici științifice — a muzeelor de la Mangalia, Histria și Adamclisi, obiective de o deosebită însemnătate istorico-muzeistică și turistică.

Colectivul de muzeografi al Muzeului de arheologie va trece la elaborarea lucrării «Mărturiile arheologice privind istoria Dobrogei» (titlu provizoriu), care va cuprinde descrierea tuturor așezărilor, a materialelor precum și o exhaustivă bibliografie pe aceste probleme. Ghidul arheologic a lui R. Florescu nu și-a propus o asemenea sarcină, iar după părerea noastră ca este de stringentă actualitate, atât pentru ușurarea cercetărilor, cât și pentru întreprinderea unor măsuri de conservare și de popularizare. Programarea cercetărilor, prin săpături sistematice, legată de golurile tematice ale expoziției de bază va trebui să fie una din preocupările de căpetenie ale colectivului muzeului. În această activitate ca și în toate acțiunile ce le preconizăm vom solicita și concursul Institutului de arheologie al Academiei R.S. România.

Situația actuală a evidenței patrimoniului muzeal, mai ales la Muzeul de arheologie, este departe de a asigura cunoașterea exactă și operativă a întregului material din expoziții și depozite. Aceste dificultăți sporesc odată cu creșterea colecțiilor. Din aceste considerente, pentru prelucrare și informare, s-a trecut la întocmirea fișelor științifice și a fișelor de trimitere, organizate după un sistem propriu de catalog asemănător oarecum celui folosit de bibliotecari.

Un alt compartiment, în care preocupările de până acum nu ne mulțumesc, este cel al popularizării. Deși muzeele din Constanța dispun pe lângă afișe, de tipărituri în valoare de peste două milioane lei, cuprinzând peste 20 de titluri, majoritatea în 3—4 limbi străine, publicații care se împropătează an de an, totuși acțiunea de popularizare poartă amprenta rutinei, a șablonului, lipsește propaganda vie, dinamică care să utilizeze mijloacele moderne. Programul nostru viitor prevede depășirea acestui stadiu prin amplasarea unor indicatoare monumentale pe principalele trasee turistice și puncte de mare afluență, organizarea de vitrine și panouri cu materiale într-o manieră modernă, atractivă, vie, atât în Constanța, pe litoral, cât și în unele centre din țară (acestea din urmă printr-un schimb cu instituțiile muzeale din aceste orașe). Avem în vedere organizarea unor filme de scurt metraj realizate cu aportul cinecluburilor locale, pe care să le proiectăm în acțiuni speciale, dar și în cadrul programelor cinematografulor. Începând din acest an am inițiat organizarea unei caravane științifice, care va avea un rol deosebit în popularizarea muzeelor.

Afluența mare de vizitatori, mai ales în sezonul estival, a impus necesitatea rezolvării prin mijloace moderne a ghidajului, lucru la care reflectăm cu toată atenția. Paralel cu dezvoltarea și perfecționarea activității instituțiilor muzeale existente, programul nostru de perspectivă cuprinde și crearea de noi unități muzeistice. În această ordine de idei trei obiective ne preocupă pentru viitorul apropiat: organizarea Muzeului de istorie modernă și contemporană și crearea unui Muzeu de artă populară românească, care să poată înfățișa sutelor de mii de turiști străini comoriile artei noastre populare și organizarea unui complex muzeal cu un profil inedit, care să constituie unul din punctele de mare interes și atracție ale litoralului. Complexul la care ne referim va cuprinde: planetariul, stația solară, observatorul astronomic, piscină cu foci, piscină cu delfini, acvariu, micro-delta, care va prezenta în aer liber flora și fauna caracteristică Dobrogei, un pavilion cuprinzând bogățiile subsolului și un sector etnografic în aer liber. Amplasat la marginea orașului, spre Mamaia, într-o zonă de mare accesibilitate, credem că acest nou obiectiv va fi la înălțimea cerințelor litoralului românesc și va ocupa un loc de frunte în mișcarea muzeografică din țara noastră.

În anul mării sărbători a poporului nostru — cea de-a 25-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist — muzeografia dobrogeană se prezintă cu un bilanț rodnic și cu proiecte spre noi trepte de înflorire.